

Çorum Halkevleri: Teşkilat ve Faaliyetleri Kapsamında 1937 Yılında Düzenlenen Millî Gün ve Bayramlarla İlgili Etkinlikler¹

Prof. Dr. Mesut Aydın²

İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ÖZET

Halkevleri, 19 Şubat 1932'de kurulan kültür kurumlarıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Halk eğitiminin tamamlayıcı unsurlarından birisi olan bu kurumlar; millî bilincin yerleşmesinde etken olan bir okul görevini de yerine getirmiştir.

Çorum Halkevi, 24 Şubat 1933 tarihinde beş şube ile faaliyete başlamıştır. Kısa süre zarfında da eksikliklerini tamamlayarak yörede etkin bir rol oynamıştır.

Çorum Halkevinde kutlanan millî gün ve bayramlar 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 26 Eylül Dil Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı ile Tasarruf ve Yerli Malı Haftasıdır. Bayramlar, vatandaşlar arasında millî birlik ve beraberliği kuvvetlendiren, dayanışma ve yardımlaşma duygularını harekete geçiren bir olgudur. Dolayısıyla bu olgunun Çorum'da nasıl oluşup şekillendiğini belgelerle açıklanmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın amacı Halkevi bünyesinde gerçekleştirilen millî gün ve bayramların kutlanmasına yönelik etkinlikler yanında o dönemin sosyal ve ekonomik durumunun da irdelenmesidir. Yine, bu çalışma ile Cumhuriyetin ilk yıllarında Çorum'da kültürel alanda gerçekleştirilen faaliyetler değerlendirilecektir. Bu amaçla arşiv taraması gerçekleştirilmiş ve elde edilen bulgular burada paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Çorum, millî bayramlar, anma günleri

Çorum Community Centers: Activities Related to the National Day and Holidays Organized in 1937 within the Scope of its Organization and Activities

ABSTRACT

Community centers were established on February 19, 1932 as cultural institutions. These institutions, which were the most important complements of Public Training in the early years of the Republic, acted as public schools that were influential on the establishment of national conscious until 1951.

Çorum Community Center started its activities on February 24, 1933 with five branches. In a short time, it has completed its deficiencies and played an active role in the region.

National days and holidays celebrated in Çorum Community Center are as follows; 23 April National Sovereignty and Children's Day, 19 May Youth and Sports Day, 30 August Victory Day, 26 September Language Day, 29 October Republic Day and Savings and Domestic Goods Week.

¹ Bu makale International Conference on Research in Education and Science isimli sempozyumda "Çorum Halkevleri Kapsamında 1937 Yılında Düzenlenen Milli Gün ve Haftalar ile İlgili Etkinlikler" 28 Nisan 2018'de sunulmuş sempozyum metninin genişletilmiş ve düzenlenmiş halidir.

² mesut.aydin@inonu.edu.tr ORCID: 0000-0002-4256-9436

Holidays are a phenomenon that strengthens national unity and solidarity among citizens and stimulates feelings of solidarity and solidarity. Therefore, it will be tried to explain with documents how this phenomenon was formed and shaped in Corum.

The aim of the study is to examine the social and economic situation of that period as well as the activities for the celebration of national days and holidays held within the Community Center. Again, with this study, the activities carried out in the cultural field in Çorum in the first years of the Republic will be evaluated. For this purpose, archives were scanned and the findings were shared here.

Keywords: Community Centers, Çorum, national holidays, remembrance days

1.GİRİŞ

Halkevleri, Cumhuriyetin ilk yıllarında millî bilincin yerleşmesinde etkin bir halk okuludur. Halkevleri, Atatürk'ün direktifleriyle kurulmuş ve kısa zamanda Türkiye'nin her yanına yayılmış çok önemli bir kültür kurumu olmuştur.

Bilindiği gibi Cumhuriyetin ilânından sonra siyasal, sosyal, toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda yeni düzen çalışmaları başlatılmış ve birçok inkılaplar gerçekleştirilmiştir. Ancak yeni düzen çalışmalarının ilk evresinde yapılan ve yapılacak olan yeni düzen çalışmalarının halka gerektiği gibi anlatılamaması sorunuyla karşı karşıya kalınmıştı. Bu alanda kendisinden çok önemli atılımlar beklenen Türk Ocakları, gerektiği gibi inisiyatif alamamış ve şimşekleri üzerine çekmişti.³ Bu bağlamda, Cumhuriyet değerlerinin özümsemesi, inkılapların geniş halk kitlelerince benimsenmesi, halkın sosyal, kültürel gelişimini sağlayacak ve yurt genelinde örgütlenmiş yeni bir halk eğitimi ve kültür kurumuna ihtiyaç duyulmuştu.

Bu yolda arayışlar devam ederken, Avrupa'da öğrenim görmüş olan Vildan Aşır Savaşır'ın Ankara Radyosundaki bir konuşmasında; Türkiye'de de Çekoslovakya'daki "Sokol" adlı kuruluşlara benzer bir yapılanmanın gerçekleştirilebileceği, "Halkevleri" ya da "Halkın Evi" şeklinde bir örgütlenmeye gidilebileceği üzerinde durması, çözümü kolaylaştırmıştı. Bu konuşmanın ardından Atatürk, Vildan Aşır Savaşır'ın önerisini uygulanabilir bulmuş ve çalışmalar başlatılmıştı. Sonuçta, Dr. Reşit Galip, Halkevi çalışmalarını üstlenmiş, Ankara Türk Ocağı binasında bir dizi toplantılar gerçekleştirilerek Türk Ocaklarının yerini alacak olan Halkevlerinin kuruluşu tamamlanmıştı.

C.H.P bünyesinde oluşturulan Halkevlerinin kuruluş işlemlerinin tamamlandığı, C.H.P Genel Sekreteri, Recep Peker tarafından bütün örgüte duyurulmuştu.⁴ Ardından 19 Şubat 1932'de Adana, Afyon, Ankara, Aydın, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Samsun ve Van halkevlerinin açılışları gerçekleştirilmişti.⁵

Halkevleri, C.H.P Genel Yönetim Kurulunca hazırlanan ve genel başkanlıkça onaylanan bir talimatnameyle kurulmuş ve kapatıldığı 1951 yılına kadar da ilgili talimatnamelerle yönetilmişlerdir.⁶ 1932 yılında çıkarılan Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesine göre yurt genelinde halkevlerinin oluşturulması, yönetimi ve şubeleriyle ilgili kurallar

³Yusuf Sarımay, Türk Milliyetçiliğinin Tarihsel Gelişimi ve Türk Ocakları, Ötüken Yayınları, İstanbul 1992; Füsün Üstel, İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği Türk Ocakları, İletişim Yayınları, İstanbul 1997.

⁴Cumhuriyet Halk Fırkası Katib-i Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebligatından Halkevlerini Alakadar Eden Kısım Ağustos 1931'den 1 Kanun 1932 Nihayetine Kadar, c. I, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1933, 90; Nurcan Toksoy, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak Halkevleri, Orion Yayınevi, Ankara 2007, 29-30.

⁵Nihat Erim, "Halkevleri", Türk Ansiklopedisi, c. XVIII, MEB Yayınları, Ankara 1970, 411.

⁶Orhan Özacun, C.H.P Halkevi Yayınları Bibliyografyası (1932-1951), Kitap Matbaacılık, İstanbul 2001, 1.

belirlenmiştir.⁷ Söz konusu talimatnameye göre halkevlerinin açılma kararı ve çalışma programının belirlenmesi; CHP Genel Yönetim Kurulu'na aitti. Vilayet düzeyinde açılacak olan halkevinin teşkilatlandırılması, denetimi, düzeni ve bakımı ise buldukları yerin il ve ilçe CHP Yönetim Kuruluna bırakılmıştı.

Halkevleri; Dil, Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar(Ar), Temsil (Gösterit), Spor, İctimaî Yardım, Kütüphane ve Neşriyat, Köycülük, Halk Dershaneleri ve Kurslar ile Müze ve Sergi Şubelerinden oluşturulmuştu.⁸ Her şubenin farklı bir işlevi vardı. Bir ilde veya ilçe merkezinde halkevi açılırken ilk etapta yukarıda sayılan dokuz şubenin hepsinin aynı anda açılma zorunluluğu olmayıp, bazı asgari şartlar yeterli görülmüştü.⁹ Halkevi açılması düşünülen il veya ilçede en az üç şubenin çalışmasını sağlayacak yeterli üye sayısının bulunması; en az 200 kişilik bir salonu, kütüphanesi ve birkaç çalışma odası bulunan bir binanın olması; açık havada spor yapılabilecek uygun bir bahçeye sahip olması gerekiyordu. Ayrıca en az bir hizmetli ile bir memurun aylığını ve diğer zorunlu masrafları karşılayacak bütçenin temin edilmesi de şarttı.

Açılması uygun görülen merkezlerdeki halkevi çalışmalarına; C.H.P üyesi olan veya olmayan bütün vatandaşlar katılabilirdi. Halkevi çalışmalarına katılmak için vatandaşlardan hiçbir şart aranmazken halkevi yönetim kurulu ve şube yönetim kurullarına seçilebilmek için CHP üyesi olma şartı getirilmiştir.¹⁰

Halkevi şubeleri, faaliyet alanına göre dokuz şube etrafında örgütlenmiş ve çalışmalarını yönlendirmişti.¹¹ Bu şubelerden ilki Dil Edebiyat Tarih Şubesi'dir. Halkevinin bulunduğu yöredeki halkın genel bilgisini yükseltmeye yarayacak konularda sohbetler ve konferanslar düzenlemek; o günlerde yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan sözcük, terim, hikâye, efsane, masal ve atasözlerini araştırıp toplamak; âdet ve gelenekleri incelemek; dergi çıkararak veya çıkarılmakta olan dergiler aracılığıyla yukarıda belirtilen çalışmaların sonuçlarını yayımlamak, bu şubenin görevleri arasında idi.¹² Ayrıca edebiyat alanında yetenekli kişileri teşvik etmek ve korumak, sanat ve edebiyat toplantıları düzenlemek, tarihe geçen önemli şahsiyetlerle Türk tarihi ve edebiyatına hizmet eden bilim adamı, şair ve yazarlar için özel anma günü düzenlemek ve basım-yayın faaliyetlerinde bulunmak da önemli görevleri arasında yer alıyordu. Halkevlerinin matbaa kurma yetkisi olmadığından bu şube yayımlayacağı dergi, broşür ya da kitapları piyasadaki matbaalara bastırarak gerçekleştirecekti.¹³

Güzel sanatlar şubesi, halkın güzel sanatlara ilgisini arttırmak için müzik, resim, heykel, mimari ve süsleme sanatları gibi alanlarda çalışmalar yapmak üzere oluşturulmuştu. Halkın müzik zevkini geliştirmek için aylık müsamereler ve müzik akşamlarının düzenlenmesi; koro, bando ve orkestra gibi müzik toplulukları oluşturularak Türk müziği çalışmalarında batı müziği tekniklerinin uygulanması; batı müziği yanında halkın milli marş ve şarkılarını öğrenmesine; halk arsında söylenen ezgilerin derlenmesiyle milli musikinin gelişmesine yardımcı olmak ve yetenekli gençleri koruyarak bunların yetişmesini sağlamak da şubenin aslı görevlerindendi. Şubenin diğer bir çalışma alanı ise resim ve fotoğrafçılığı teşvik etmek için resim ve fotoğraf

⁷CHF, Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1932.

⁸CHF, Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1932, 3-4; CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, Alâeddin Kırıl Basımevi, Ankara 1942.

⁹CHP, Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Basımevi, Ankara 1940, 3.

¹⁰CHF, 1932 Halkevleri Talimatnamesi, 3 vd.

¹¹CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942.

¹²Firdevs Gümüšoğlu, Ülkü Dergisi ve Kemalist Toplum, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2005, 133.

¹³CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,4; CHP, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Basımevi, Ankara 1940, 6-9.

sergileri açmaktı.¹⁴

Temsil (Gösterit) Şubesi ise tiyatroya hevesi ve yeteneği olan kadın ve erkek üyelerden bir temsil grubu oluşturmak; CHP Genel sekreterliğince oluşturulan repertuarda yer alan piyeslerin oynanmasını sağlamak temsil şubesinin görev ve sorumluluğunda idi. Oluşturulan repertuardaki piyes ve oyunlar; cumhuriyet değerlerinin halka ulaştırılıp benimsetilmesi ve yeni bir kimlik kazandırılması noktasında tiyatronun telkin kudretinden yararlanılmaktaydı.¹⁵ Bu piyesler, halkevleri aracılığıyla amatör ve profesyonel sanatçılar tarafından temsil edilmiştir. Bir halkevinde hazırlanan temsil, sadece o yöreyle sınırlı kalmayıp, çevre şehir, kasaba hatta köylere gidilerek halkın ilgisine sunulmuştu. Halkevi temsil şubelerinin önemli görevlerinden biri de Türk kadınına sahneye çıkarmak ve kadın sanatçılar yetiştirmek olmuştur.

Başlangıçta, temsillerde rol alacak kadın sanatçı bulunamamışsa da bu konudaki direnç önce kadın öğretmenler; sonraları ise Cumhuriyetin modern okullarında yetişen genç kızlar ve halkevleri sahnelerinde yetişen kadın sanatçılar vasıtasıyla kırılmıştır. Seçilen piyeslerde inkılâbı yayma, telkin etme ve modern hayatı özendirme ilkeleri aranmıştır. Bunlara ilâveten Karagöz, Orta Oyunu gibi geleneksel Türk seyirlik oyunları da halkevi sahnelerinde yeni bir hayat bulmuş ve yok olmaktan kurtulmuştur.¹⁶

Spor Şubesi, Türk halkının spor ve beden eğitimine karşı sevgi ve ilgi uyandırmak; bunları bir kitle hareketi ve millî bir faaliyet haline getirmeyi amaçlamıştır. O dönemlerde “Türkiye İdman Cemiyetleri Birliği” olarak bilinen spor teşkilatına üye olup olmamasına bakmaksızın bütün spor kuruluşlarının gelişim ve ilerlemesine yardım etmek öncelikli görevlerinden biridir. Hiçbir spor kulübü bulunmayan yerlerde, spor kulübü kurulmasını, gençlerin spor kulüplerine girmesini ve gerçek birer sporcu olarak yetişmesini teşvik etmiştir. Vatandaşlara bir veya iki yılda bir yerel jimnastik günleri düzenlemek; üç, dört yılda bir büyük jimnastik bayramları yapmak gibi özendirici çalışmalara imza atmıştır.¹⁷ Bu süreç içerisinde mahallî şartlara uygun sportif faaliyetler ve bu arada ata sporu olarak bilinen güreş başta olmak üzere futbol (ayak topu), jimnastik, boks, kayak, eskrim, judo, basketbol, voleybol, avcılık halkevinde rağbet gören sporlar arasında yer almıştır.¹⁸

Halkevlerinin bir başka şubesi de Sosyal (İçtimai) Yardım Şubesi idi. Adından da anlaşılacağı gibi Halkevinin bulunduğu çevrede yardıma muhtaç kimsesiz kadınlar, çocuklar, sakatlar, düşkün ihtiyar ve hastalarla ilgilenmek Sosyal Yardım Şubesinin ilk akla gelen görevleri arasında olmuştur. Ayrıca mevcut hayır kuruluşlarının çalışmalarına ortak olmak; toplumsal hayatın vazgeçilmez unsurları olan bakımevi, kreş ve öğrenci yurdu gibi sosyal yardım kurumlarının çalışmalarını hızlandırmak da halkevinin ilgili şubesince yerine getirilmesi gereken görev ve sorumluluklar arasında idi. Ayrıca; fakir öğrencilerin elbise, yemek ve barınmalarıyla ilgilenmek, tedaviye muhtaç hastaların tedavilerini sağlamak,

¹⁴CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942,5; Suna Kili, Türk Devrim Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 12.Basım, İstanbul 2008, 10-13.

¹⁵CHP Genel sekreterliğince oluşturulan repertuar içinde yer alan ilk piyes, Ankara’daki halkevleri açılış töreninde sahnelenen ve Behçet Kemâl Çağlar’a ait olan Çoban piyesidir. Ayrıca; Türk Tarih tezini ortaya koyan ve inkılâp Türkiye’sinin halka nasıl anlatılacağını gösteren Beyaz Kahraman, Sönmeyen Ateş, Mavi Yıldırım, Özyurt, Çoban, Akın, inkılâp Çocukları, Yarım Osman, Köy Muallimi, Hedef, Mete, Özsoy, Taş Bebek ve Bay Önder vb. temsiller de sergilenmek için halkevlerine ulaştırılmıştı. Bkz., CHP, Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Ankara 1937, 51; CHP,1939’da Halkevleri, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1939, 14-17; Nurhan Karadağ, Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1951), Ankara Üniversitesi DTCF. Tiyatro Araştırmaları Dergisi 8, Ankara 1988, 136-137; CHP, 1932 Halkevleri Talimatnamesi,7; CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 5-6.

¹⁶Karadağ, agm., 144 vd.

¹⁷M. Özşarı, Halkevlerinin Kuruluşu ve Çalışmaları(<http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>); CHP, 1940 Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 9.

¹⁸CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, 6-8; CHP, 1932 Halkevleri Talimatnamesi, 8.

köylerden gelen fakirleri şehir ve kasabalarda barındırmak gibi faaliyetleri de bilinmektedir.¹⁹

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ise halka okuma-yazma öğretmek; öğrencilere Matematik, Fizik ve Kimya gibi fen dersleri pekiştirme kurslarıyla isteyenlere Almanca, İngilizce, Fransızca ve Rusça gibi yabancı dil kursları açarak örgün eğitimin yükünü hafifletmeye çalışmıştır. Ayrıca biçki-dikiş, kuaförlük, şoförlük, şapkacılık, çiçekçilik, muhasebecilik, bağcılık, arıcılık, elektrikçilik vb. meslek edindirme kursları yanında konserve, turşu ve reçel yapımı gibi yöreye has yiyecek-içecek saklama bilgilerinin öğretildiği ve günlük hayat bilgilerinin geliştirildiği ücretsiz kurslar da düzenlenmiştir.²⁰

Halkevlerinin önemli işlevi olan şubelerinden bir diğeri de Kütüphane ve Yayın (Neşriyat) Şubesidir. Halkevi talimatnamesinde belirtildiği gibi, bir halkevinin açılabilmesi için yerine getirilmesi gereken ilk şartlardan biri kütüphane oluşturulmasıydı. Dolayısıyla halkevleri, buldukları yörede bir kütüphane ile okuma odası açmak ve bu görevi yerine getirmek için de Kütüphane ve Yayın Şubesini oluşturmak zorunda idi. Türk millî kültürünü besleyecek ve halk tarafından okunacak eserlerin çoğaltılması için gerekli tedbirleri almak; kitap, gazete ve dergi teminine çalışmak; CHP'nin halkı bilgilendirmek istediği konularda telgraf, telsiz, telefon, radyo gibi konuşma ve aydınlatma araçlarından faydalanarak partinin yayın işlerine yardımcı olmak; halkevi kütüphanesi okuyucularının sayıca artmasına gayret etmek; yöreye ait kitap, dergi ve broşür çıkartmak gibi önemli görevleri üstlenmişti.²¹

Halkevlerinin önem verdiği şubelerden biri de Köycülük Şubesidir. Halkevi talimatnamesinde ifade bulduğu şekliyle “memleketi aslı ve asil unsurundan; köyden tanımaya başlamak!” halkevlerinin temel umdelerinden biri olmuş²², köyün ve köydeki vatandaşların ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu amaçla köylü vatandaşın sağlık, sosyal, toplumsal ve güzel sanatlar alanında gelişmesine ve ilerlemesine; köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve bağlılık duygularının kuvvetlenmesine; çevre köylere geziler düzenlenmesine; köylünün okuyup yazabilmesini temin etmek için kurslar açılmasına; hasta köylülerin şehir sağlık merkezlerinde muayene ve tedavilerini sağlamaya; harp malûlü ve şehit köylülerin aile ve yetimlerini koruma ve bunların kasabadaki resmî işlerini kolaylaştırmaya yönelik çalışmalara imza atılmıştı. Bu tür işler icra edilirken doktor, veteriner, öğretmen, mühendis vb. meslek mensuplarından oluşan halkevi köycülük Şubesinin de köyleri dolaşmaları, kendi ihtisas alanlarına göre köylü vatandaşlarımızı bilgilendirmeleri düşünülmüştür.²³

Çeşitli kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapan Türkiye'nin ve özellikle Anadolu'nun tarihi ve antropolojik değerlerinin korunması ve bu konuda millî bir bilincin yerleşmesine önem veren halkevlerinin oluşturduğu şubelerden biri de Müze ve Sergi Şubesi olmuştur. Halkevi talimatnamesinde Müze ve Sergi Şubesinin faaliyet alanları ise şekilde belirlenmiştir: Çevredeki tarihî eser ve abidelerin iyi korunması hususunda öncelikle vatandaşımızı ve resmî makamları aydınlatmak; bulunduğu yörede resmî müze varsa onları zenginleştirmek, yoksa müze kurulmasına çalışmak; tarihî eserlerin ve üzerindeki yazıların fotoğraflarını alıp envanterini çıkartmak; tarihî kıymeti olan eski yazılar, ciltler, tezhipler, divanlar, minyatürler,

¹⁹CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1944, Ankara 1945, 25-28; Toksoy, age., 54.

²⁰CHP, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi,23; F. Gümüşoğlu, age., 136.; Mehmet Korkud Aydın, “Nationwide Literacy Campaign Initiated by Community Centers And Case of Bitlis Community Center”, Redfame- Journal of Education and Training Studies, v.7 n.5, s.s. 39-53 ,s. 40

²¹F. Gümüşoğlu, 138; H. Algan, Halkevlerinde İnkılâp Temsilleri(1932-1951), Ankara 2011, 26; S. Kili, age., 16-18.

²²CHP, Halkevleri 1932-1935:103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı,112; Sefa Şimşek, Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951, Boğaziçi Üniversitesi Yayinevi, İstanbul 2002, 85.

²³CHP, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 28.

çiniler, halılar ve nakışlar gibi millî kültür belgeleriyle eski millî kıyafetler ve diğer etnografya belgelerini toplamaya çalışmak suretiyle mahallî müzeleri zenginleştirmek. Şubenin sergi faaliyetleri ise yöredeki veya ülkenin diğer şehir ve kasabalarındaki sanatkârların eserlerinin sergilenmesini temin etmek amacıyla sergiler açmak ve halka tanıtmaktı.

Başlangıçta, Müze ve Sergi Şubesi olarak açılan bu şube, daha sonra Tarih ve Müze Şubesi adı altında faaliyetlerim sürdürmüştü.²⁴

CHP Genel Sekreterliği, 1940 yılından itibaren halkevi kurma potansiyeli olmayan kaza merkezi, kasaba ve köylerde ise Halkodaları açmış, halkevi faaliyetlerini kırsal kesime taşımayı da amaçlamıştır.²⁵

2.ÇORUM HALKEVİ

2.1.Çorum Halkevi ve Teşkilatı

Türkiye genelinde açılmasına hız verilen halkevlerinin bir şubesi de Çorum'da açılmıştı. Çorum Halkevi, 24 Şubat 1933 tarihinde o günkü Belediye binasında faaliyetine başlamıştı.

Halkevi Başkanlığını ise ilk yıllarda CHP Çorum İl İdaresi tarafından seçilen Hasan Ölçek üstlenmişti. Daha sonra sırasıyla Tablo 1'de yer alan isimler Çorum Halkevi başkanlığını sürdürmüşlerdir. Tespit edilebilen son halkevi başkanı ise Enver Can'dır.²⁶

Tablo 1. Çorum Halkevi başkanları		
Adı Soyadı	Görev Yıllar	Yaptığı
Hasan Ölçek	1934-1936	
Bedri Bilginer	1937-1938	
Şevket Davutoğlu	1939-1941	
F. Bozdoğan	1939	
Naim Atalay	1941-1943	
Nazmi Tombuş	1943-1945	
Ziya Ataman (Vekil)	1944	
Mustafa Şahin	1947	
Fahri Alpay	1947-1948	
Enver Can	1949	
Enver Can	1950	

Çorum Halkevi, açıldığı ilk günlerde Dil Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Sosyal Yardım, Spor ve Köycülük olmak üzere beş şube halinde oluşturulmuştu.

Çorum Halkevinin kuruluşundan itibaren 1934 yılı sonuna kadar ulaştığı üye sayısı ise Tablo 2'de görüldüğü gibi 20'si kadın olmak üzere 452 kişi olmuştu.²⁷

²⁴CHP, 1932 Halkevleri Talimatnamesi; CHP, Halkevleri Öğreneği, Ankara 1935; CHP, Halkevleri Öğreneği, Ankara 1938; CHP, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 29 vd.

²⁵CHP, Halkevleri ve Halkodaları, 1932-1942, 17 vd.

²⁶Çorum ili kaza ve nahiyelerindeki halkevi başkanlarına mahsus sicil cetvelleri için bkz., BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 936 - Dosya No: 635 - Sıra No: 1/1-65; Çorum ili kaza ve nahiyelerindeki halkevlerinin çalışma raporları için de BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1036 - Dosya No: 985 - Sıra No: 1/1-95

²⁷CHP, Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası, Ulus Basımevi, Ankara 1935, 31-32; 134, 162, 196-197.

Şube Adları	Avukat	Doktor	Öğretmen	Tüccar	İşçi	Çiftçi	G.Sanatlar	Sair Meslek	Bayan	Bay	Toplam
Dil, Tarih Edebiyat	2	1	16	11	15	23	-	37	-	105	105
Ar	-	-	15	13	31	5	4	24	8	84	92
Gösterit	-	1	30	3	3	-	2	8	8	29	37
Spor	-	4	8	4	32	-	2	20	4	66	70
Sosyal Yardım	3	4	3	33	14	1	-	1	-	59	59
Köycüler	1	-	4	16	2	151	-	20	-	194	194
Genel Toplam	6	10	61	80	97	180	8	110	20	432	452

1935 yılı kapsamında da Hasan Ölçek, Çorum Halkevi başkanlığına devam etmiş; Halkevi altı şube olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Üye sayısında gözle görünür bir artışın yaşandığı Çorum Halkevi şubelerinin üye sayısı Tablo 3'te de görüleceği gibi 23'ü kadın toplam 626'ya ulaşmıştı.

Şube Adları	Avukat	Doktor	Öğretmen	Tüccar	İşçi	Çiftçi	G. Sanatlar	Bayan	Bay	Toplam
Dil, Tarih Edebiyat	2		10	28	17	24	27	1	107	108
Ar			9	4	49	2	29	7	86	93
Gösterit		3	22	7	10	1	7	6	42	48
Spor		5	10	8	35		25	6	77	83
Sosyal Yardım	2	7	8	11	57	3	6	3	91	94
Köycüler	2	1	4	20	2	151	20		200	200
Genel Toplam	6	14	63	78	170	181	114	23	603	626

Şubelerde görev yapan üyelerin mesleklerine göre dağılımı da önemliydi. Üyeleri arasında her kesimden bir isim görmek mümkündü. Çorum Belediye Başkanı (şarbay) Pertev Kerman, Sıhhat Direktörü Dr. Mustafa Ergun, Kültür Direktörü Mahmut Koçak gibi isimlerin yanı sıra Encümen-i Daimi üyesi (İl genel idaresi üyesi), noter, doktor, eczacı, öğretmen, avukat, işçi, memur ve şehrin seçkin tüccarları Tablo 4'te de görüleceği gibi görev üstlenmişlerdi.

²⁸CHP, Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulasası, Ulus Basımevi, Ankara 1935, 134, 162, 196-197.

²⁹BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/172.

Komitenin Adı	Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
Dil, Tarih Edebiyat	İlk Okul Öğretmeni Rıfat Rami Arıncı	Orta Okul Direktörü Osman Özlü	Kültür Direktörü Mahmut Koçak	Orta Okul Yar Direktörü Tevfik Gökmen	Avukat Kamil Karaali
Ar	İlk Okul Öğretmeni Sadi Leblebici	İlk Okul Öğretmeni Eyyup Berker	İlk Okul Öğretmeni Münibe Altan	Kültür Sekreteri Ruhi Eromay	İlk Okul Öğretmeni Cemil Sirek
Gösterit	Orta Okul Öğretmeni Hüseyin Uzer	İlk Okul Öğretmeni Mümtaz Öger	İlk Okul Öğretmeni Fikriye Öngen	-	-
Spor	Tecimen Naim Atalay	Tecimen Vasıf Bilgin	Cezaevi üyesinden Hasan Tüzel	İlköğretim İspektörü Nuri Sertoğlu	İlk Okul Öğretmeni Adile Sayın
Sosyal Yardım	Sıhhat Direktörü Dr. Mustafa Ergun	Şarbay Pertev Kerman	Eczacı Bedri Bilginer	Avukat Bedri Tüzün	Tecimen Ahmet Tütüncü
Köycüler	İnhisarlar işyarından Mustafa Kerman	Özel Sağışman Yar Direktörü İbrahim Bilan	İlk Okul Baş Öğretmeni Mahir Tümer	Encümen-i Daimi üyesi Salim Erkoç	Noter İhsan Sabuncuoğlu

1936 yılı, Çorum Halkevi için eksiklerini tamamlama yılı olmuş, Halkevi şubelerinde görev yapan üyeler yeniden belirlendiği gibi şube kadroları da güçlendirilmiştir.³¹ Ayrıca Temmuz 1936'dan itibaren Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kitap Saray ve Yayın Şubesi ile Müze ve Sergi Şubeleri de açılarak dokuz şubeye ulaşmış, faaliyet alanı genişletilmiştir.³²

1936 yılında da üye sayısında artış görülmüş, 28'i kadın olmak üzere toplam 743'e ulaşmıştır. Mesleklere göre şube üyelerinin dağılımı ve sayıları Tablo 5'te aşağıya çıkartılmıştır.

Şube Adları	Avukat	Doktor	Öğretmen	Tüccar	İşçi	Çiftçi	G. Sanatlar	Bayan	Bay	Top.
Dil, Tarih Edebiyat	2	-	12	31	17	24	39	1	124	125
Ar	-	-	6	4	49	2	41	8	94	102
Gösterit	-	1	22	7	12	1	17	6	48	54
Spor	-	5	19	8	10	-	62	6	98	104
Sosyal Yardım	2	7	8	11	57	3	6	3	91	94
Halk Dershaneleri ve Kurslar	-	-	4	-	-	-	11	4	11	15

³⁰ BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/172; BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 971 - Dosya No: 758 - Sıra No: 1/2-3.

³¹ Bu konuda bkz., EK 5 ve EK 6.

³² BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/81.

³³ BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/96

Kitapsaray ve Yayım	-	-	1	-	-	-	14	-	15	15
Köycüler	2	4	8	26	2	151	28	-	221	221
Müze ve Sergi	-	-	3	-	-	-	10	-	13	13
Genel Toplam	6	17	83	87	14	181	228	28	715	743

1936'da Hasan Ölçek, Çorum Halkevi başkanıdır. Bu yılki şube görevlendirmeleri ve katımlarla şube çalışmaları daha kapsamlı bir hâle gelmiştir. Ancak Halkevi binasında yapılan tadilat nedeniyle konferans, konser vb. etkinliklerin sayısında azalma gözlenmiştir. Aşağıda yeni şubelerle birlikte görev alan üyeler ve sayıları için Tablo 6 oluşturulmuştur.

Yeni dönemde Dil, Tarih Edebiyat Şubesi başkanı İlk Okul Öğretmeni Rıfat Rami Arıncı, Ar Şubesi başkanı İlkokul Öğretmenlerinden Sadi Leblebici, Gösterit Şubesi başkanı Ortaokul Öğretmenlerinden Hüseyin Uzer, Spor Şubesi başkanı Tüccardan Naim Atalay, Sosyal Yardım Şubesi başkanı Sıhhat Direktörü (İl Sağlık müdürü) Halit Karakaya, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi başkanı İlkokul Başöğretmeni Bilal Özkan, Kitapsaray ve Yayım Şubesi başkanı Baytar Direktörü (Veteriner Müdürü) Vahit Akdamar, Köycüler Şubesi başkanı İskân Katibi Mustafa Kaleli, Müze ve Sergi Şubesi başkanı ise Kültür Direktörü (Maarif Müdürü) Mahmut Koçak göreve başlamışlardır.

Komitenin Adı	Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
Dil, Tarih Edebiyat	İlk Okul Öğretmeni Rıfat Rami Arıncı	Avukat Kamil Karaali	Kültür Direktörü Mahmut Koçak	Osman Özlü Tarih Öğretmeni	Ortaokul Öğretmeni Tevfik Gökmen
Ar	Sadi Leblebici İlkokul Öğretmeni	İlk Okul Öğretmeni Eyyup Berker	İlk Okul Öğretmeni Münibe Altan	Kültür Sekreteri Ruhi Eromay	İlk Okul Öğretmeni Cemil Sirek
Gösterit	Hüseyin Uzer . Ortaokul Öğretmeni	İlk Okul Öğretmeni Mümtaz Öger	İlk Okul Öğretmeni Fikriye Öngen	-	-
Spor	Tecimen Naim Atalay	Tüccar Vasıf Bilgin	Ağır Ceza üyesinden Hasan Tüzel	İlköğretim İspektörü Nuri Sertoğlu	İlk Okul Öğretmeni Adile Sayın
Sosyal Yardım	Halit Karakaya Sıhhat Direktörü	Pertev Kaleli . Şarbay	Dava Vekili Bedri Tüzün	Eczacı Bedri Bilginer	Tecimen Ahmet Tütüncü
Halk Dershaneleri ve Kurslar	Bilal Özkan . İlkokul Başöğretmeni.	Muzaffer Ortaokul Öğretmeni	Bayan Emine . İlkokul Öğretmeni	-	-

³⁴BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/96.

Kitapsaray ve Yayım	Vahit Akdamar . Baytar Direktörü	İbrahim Akkovunlu Ziraat Bank müdürü	Ziraat Bank Sayışmanı Tahir Sirel	-Orta Okul Müzik Öğretmeni Hüseyin Özen	Nafia Müdür Vekili Ziya
Köycüler	Mustafa Kaleli İskân Katibi	Özel Sağışman Yar Direktörü İbrahim Bilan	İlkokul Öğretmeni Mahir Tümer	Encümen-i Daimi üyesi Salim Erkoç	Noter İhsan Sabuncuoğlu
Müze Ve Sergi	Mahmut Koçak . Kültür Direktörü	Şahin İlkokul Öğretmenlerinden	Turgut Korcan . İlkokul Öğretmeni	-	-

1937 yılında da Halkevinin üye sayısında artış gözlenmekte olup 32'si kadın olmak üzere toplam 806'ya ulaşmıştır. Dikkati çeken nokta diğer yıllarda olduğu gibi kadın üye sayısının çok az olması ve yeni kurulan şubelerin hâlâ teşkilatlanma hususunda görülen sıkıntılardır. Durum Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7. Çorum Halkevine 1937 Yılında Kayıtlı Üyelerin Mesleklerine Göre Dağılımı ve Sayısı³⁵										
Şube Adları	Avukat	Doktor	Öğretmen	Tüccar	İşçi	Çiftçi	G. Sanatlar	Bayan	Bay	Top.
Dil, Tarih Edebiyat	2	-	12	35	27	29	31	1	135	136
Ar	-	-	8	6	56	4	38	4	108	112
Gösterit	-	1	25	9	58	5	11	11	98	109
Spor	-	5	22	10	13	-	33	7	76	83
Sosyal Yardım	3	9	12	13	65	9	-	5	106	111
Halk Dershaneleri ve Kurslar	-	-	7	-	-	-	-	4	3	7
Kitapsaray ve Yayım	-	-	3	-	-	-	-	-	3	3
Köycüler	3	5	11	29	4	168	15	-	235	235
Müze ve Sergi	-	-	8	-	-	-	2	-	10	10
Genel Toplam	8	20	108	102	217	215	130	32	774	806

Halkevi Başkanlığı Bedri Bilginer üstlenmişti. 30 Haziran 1937 tarihli çizelgede ifade edilen ve Tablo 8'de de yer alan şube başkanları ise Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi başkanı Noter İhsan Sabuncu, Ar Şubesi başkanı ilkokul öğretmenlerinden Sadi Leblebici, Gösterit Şubesi başkanı ilkokul öğretmenlerinden Mümtaz Öge, Spor Şubesi başkanı İlkokul başöğretmeni Nazım Uğur, Sosyal Yardım Şubesi başkanı Müftü Tefvik Ergun, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi başkanı İlkokul başöğretmeni Bilal Özkan, Kitap Saray ve Yayın Şubesi başkanı Baytar direktörü Vahit Akdamar, Köycülük Şubesi başkanı Mustafa Kaleli, Müze ve Sergi Şubesi başkanı Kültür direktörü Mahmut Koçak idi.

³⁵BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/71.

Tablo 8. Çorum Halkevi Komitelerinde 1937 Yılında Görev yapan Üyeler ³⁶					
Komitenin Adı	Başkan	Üye	Üye	Üye	Üye
Dil, Tarih Edebiyat	İhsan Sabuncu Noter	Milli Kitapsaray İşyari Eşref Artekin	Halil Fehmi Demirsoy Ortaokul Y. Dil Öğretmeni	Halil Ortaokul Tarih Öğretmeni	Mustafa Atak İl Basımevi Müretteplerinden
Ar	Sadi Leblebici İlkokul Öğretmeni	Bayan Seniha Kaleli	Ruhi Tanyel Kültür Sekreteri	Seyfi Atak İdare Heyeti Sekreteri	Basri Ilgaz Fotoğrafçı
Gösterit	Mümtaz Gürkan İlkokul Öğretmeni	Hüseyin Uzer Ortaokul Öğretmeni	Mesut Kızıltan Odacı	Şükrü Oral Sağlık Komisyon Sekreteri	Rumi Ertekin Terzi
Spor	Nazım Uğur İlkokul Başöğretmeni	Şükrü Çöplü İl Basımevi Direktörü	Naim Atalay Okullular Kitapevi Sahibi	Cemil Sirel İlkokul Öğretmeni	Saim İnanç Kadastro Sekreteri
Sosyal Yardım	Tevfik Ergun Müftü	Halit Karakaya Sıhhat Direktörü	Pertev Kaleli Belediye Reisi	Dr. Memduh Hastane Operatörü	Şevket Kaleli Ziraat Bank Veznedarı
Halk Dershaneleri ve Kurslar	Bilal Özkan İlkokul Başöğretmeni	Muzaffer Ortaokul Öğretmeni	Bayan Emine İlkokul Öğretmeni	-	-
Kitapsaray ve Yayım	Vahit Akdamar Baytar Direktörü	İbrahim Akkovunlu Ziraat Bank Direktörü	Talât Ziraat Bank Sayışmanı	-	-
Köycüler	Mustafa Kaleli İskân Katibi	İbrahim Tuncay Kültür İspekteri	İbrahim Bilan Hususi Muhasebe Sekreteri	Mahir Tümer İlk Okul Baş Öğretmeni	C.H.P. İlvönkurul Sekreteri Şevket Kayış
Müze ve Sergi	Mahmut Koçak Kültür Direktörü	Şahin İlkokul Öğretmeni	Turgut Korcan İlkokul Öğretmeni	-	-

³⁶ BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/71; BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 971 - Dosya No: 758 - Sıra No: 1/2-3.

2.2.Çorum'a Bağlı İlçelerde Açılan Halkevleri

Çorum' bağlı ilçelerde de Halkevi çalışmaları başlatılmıştı. İlçeler arasında ilk açılanlar ise 22 Şubat 1937 tarihinde İskilip ve Sungurlu Halkevleri olmuştu.³⁷ Zirâ CHP Genel sekreterliğince gönderilen talimatlar gereği, nüfusu 2000'den fazla olan ilçelerde halkevi çalışmalarının başlatılması öngörüldüğü için sıra Alaca, Osmancık ve Mecitözü'ne gelmişti. Bu bağlamda Çorum Valisi S. Yurdakul imzasıyla 23 Kasım 1938 tarihinde CHP Genel sekreterliğine yazılan bir yazıda “Çorum dâhilinde nüfusu 2000'den fazla olan Alaca, Osmancık ve Mecitözü'nde halkevi açılması için gerekli tedbirlerin alındığı” belirtilmişti.³⁸ Akabinde 5 Ocak 1939'da Çorum İl İdare Heyeti Başkanı Pertev Kalelioğlu tarafından CHP Genel sekreterliğine yazılan “Vilayet dâhilindeki bütün kazalarda halkevi açılmıştır” şeklindeki yazıdan da anlaşılacağı gibi Alaca, Mecitözü ve Osmancık ilçelerindeki halkevi çalışmaları 1938 yılı sonu itibarıyla tamamlanmıştı.³⁹ İlçe Halkevleri, başkanları ve görev yıllarını gösterir Tablo 9 aşağıya çıkartılmıştır.

Tablo 9. Çorum İlçe Halkevleri ve Başkanları	
Alaca Halkevi	
Memet Durukan	1939
Ali Şahin	1940
Dr. Refet Onur	1942
Muhittin Erözdemir	1943
Süleyman Sırrı Yalçinkaya	1945
Şükrü Yarımoglu	1948
İskilip Halkevi	
Emin Köse	1937
Hasan Ekiz	1938-1940
Cevat Köstekçoğlu	1939-1940
Ömer Azmi Tuncay	1942
Sadık Sıtkı Koçhisarlı	1945
Ali Alpsar	1946
Ekrem Gönen	1947
Muharrem Balasaygun	1948
Ali Alpsar	1950
Mecitözü	
Abdulkadir Sönmez	1939
Mümtaz Gürkan	1943-1945
Bekir Aksoy	1947
Cafer Elçi	1950
Osmancık	
Haydar Kütük	1939-1941
Sıttık Aktan	1941
Muttalip Karakaş	1943
İbrahim Şahin	1943
Sıtkı Aktan	1945
Fethi Erel	1946
Sungurlu	
Sadullah İnal	1938-1939

³⁷BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 954 - Dosya No: 695 - Sıra No: 2/50 , 53.

³⁸BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 954 - Dosya No: 695 - Sıra No: 2/45, 48, 53.

³⁹BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 954 - Dosya No: 695 - Sıra No: 2/45

Bilâl Özkan	1942
Fuat Sümer	1944
Dr. Zeki Arsan	1945
Ahmet Güler	1946
Medeni Soysal	1947-1948
Bekir Emrali	1950

CHP Genel sekreterliğince yurt geneline yapılan duyurularda kültür çalışmalarının köylere kadar götürülmesi istenmiş ve “Halkevi teşkilatıyla varılamayan bu yerlere ihtiyaçlarına, dilek ve şartlarına uygun bir teşkilatla girilmesi” düşünülmüş ve halkodaları oluşturulmuştur.⁴⁰ 1940’da 200’e yakın bir sayıda halkodası açılmış ve 1951’e kadar da bu sayı 4322’ye ulaşmıştır.

CHP Genel sekreterliğinin genelgeleri doğrultusunda Çorum ve ilçelerinde de çok sayıda halkodası açılmıştı. Halkodaları CHP İl İdare Heyetinin talebi sonunda değerlendirilmiş ve değişik tarihlerde uygun şartları taşıyan halkodaları faaliyete geçirilmiştir. Bunlardan arşiv kayıtlarından tespit edilebilenler Tablo 10’da topluca sunulmuştur.

Tablo 10. Çorum Genelinde Açılan Halkodaları	
Halkodasının Açıldığı Yer	Açılış Tarihi
Çorum/Alahöyük ve Seciğen Halkodası	?
Çorum/Göcenovacıği Halkodası	1945
Çorum/Yeniçamlıca Halkodası	1941
Çorum/Buğabağı Halkodası	1945
Çorum/Laçin Halkodası	1941
Çorum/Seydim Halkodası	1945
Çorum/Sarımbey Halkodası	1945
Alaca/Büyükhırka Halkodası	1945
Alaca/Büyükcami Halkodası	1945
İskilip/KızıilverenBucağı Karavdar Halkodası	1946
İskilip/Kızıilveran Halkodası	1943
İskilip/Bayat Halkodası	1945
İskilip/Kuzuluk Halkodası	?
İskilip/Kayaağzı Halkodası	?
İskilip/Eski Alibey Halkodası	?
İskilip/Karaveran Halkodası	1945
Osmancık/Hacı Hamza Halkodası	1945
Osmancık/Kamil Halkodası	1945
Sungurlu/Boğazkale Halkodası	1941

⁴⁰CHP, Halkevleri ve Halkodaları, 1932-1942, 17.

3.Çorum Halkevi Faaliyetleri

Çorum Halkevi, açıldığı ilk günlerde Dil Tarih ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Sosyal Yardım, Spor ve Köycülük olmak üzere beş şubesiyle hizmet vermeye ve halka ulaşmaya gayret etmişti.

Kuruluş süreciyle birlikte şube yapılanmalarına da hız veren Halkevi; 1934 yılında Temsil Şubesini de açmak suretiyle faaliyet alanını genişletmişti. 1934 yılı etkinlikleri arasında Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi ile Sosyal Yardım Şubesinin öne çıktığı görülmektedir. Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi mensupları, dil tetkikleriyle meşgul olmuş; Çorum tarihini yazmak için araştırmalar başlatmış; tarihî eserleri ve bu arada Boğazkale'deki eserlerin durumuyla ilgili tetkiklerde bulunmuş, bunların fotoğraflarını çekerek tespit ve envanter çalışmalarını yapmış; 50 civarında halk şairinin hayat hikayelerini ve şiirlerini Çorum gazetesinde yayımlatmıştır. 1934 yılı içinde halkın bilgilenebilmesi için çeşitli konularda 16 konferans düzenlenmiş ve bu konferanslara toplam 8000 vatandaş katılmıştır.

Güzel Sanatlar Şubesi, Batı müziği ile ilgi çalışmalar yapmış, 600 kişinin katıldığı bir konser gerçekleştirilmiştir.

Temsil Şubesi ise yeni kurulduğu için şubede etkinliklere katılacak üye toplamaya başlamış ve hazırlık çalışmalarıyla meşgul olmuştur. Spor Şubesi de başta güreş olmak üzere cirit, atlı spor, avcılık ve futbol (ayak topu) gibi spor dallarının canlandırılması için çalışmalar başlatmıştır.

Sosyal (İçtimai) Yardım Şubesi ise Çorum genelinde yardıma muhtaç çocuk, kadın, yaşlı-genç vatandaşlara Halkevinin imkânları nispetinde yardımda bulunmuş; açtığı doğumeviyle sağlık alanında da önemli bir ihtiyacı karşılamaya başlamıştır. Şubedeki görevli üç doktor üyenin katılımlarıyla Sağlık alanında çocuk bakımına öncelik verilmiş, Kızılay ile işbirliği içinde yoksul ve yardıma muhtaç çocukların ihtiyacı giderilmiştir.

Köycülük Şubesi de kuruluş amacına uygun olarak köy ziyaretlerinde bulunarak köy hayatının gelişimine katkıda bulunacak etkinlikler düzenlenmiştir. Ayrıca Köye doktor ve sağlık ekibi götürülerek hasta köy vatandaşlarının ücretsiz muayeneleri gerçekleştirilmiş; tedavilerinin hastanede yapılmasına gerek duyulan hastaların da hastaneye gönderilmelerine de ön-ayak olmuşlardır.

İlgili şube henüz açılmamasına karşın Çorum Halkevi'nin kütüphane çalışmaları tamamlanarak halkın okuması için uygun bir ortam yaratılmıştır. Kütüphanedeki kitap sayısı 1934 yılı içinde 680'e ulaşmış ve bu kitaplardan yararlanan okur sayısı da 9000'i bulmuştu.

1935 yılında da kuruluşunda üstlendiği sorumluluk anlayışıyla örnek bir halk eğitim kurumunun görevlerini yerine getiren Çorum Halkevleri; yine dil, tarih, edebiyat, sağlık, spor ve toplumsal konularda türlü etkinliklere imza atmıştır.

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Türk Dili Tetkik Cemiyetinin başlattığı ve yurt geneline yaydığı dil çalışmaları kapsamında önemli bir paydaş olarak sentaks ve kelime derleme işleriyle meşgul olmuştur. Gazetelerde Çorum tarihi ve dil çalışmalarıyla ilgili yayımlar yapmış; daha önce başlatılan tarihi eserlerle ilgili envanter çalışmalarına devam etmiş; Çorum'da yapılan bir kazıya katılmış ve çorum genelinde tespit edilebilen tarihi eserleri Halkevi müzesine taşımak suretiyle önemli bir hizmeti yerine getirmiştir. Şube üyelerince beş halk şairinin hayat ve eserleri derlenerek Çorum Gazetesinde tefrika halinde yayımlatılmıştı. Ayrıca Çorum şairleri için hazırlana bir etkinlik de dâhil olmak üzere toplam 18.000 vatandaşın katılımıyla 40 konferans gerçekleştirilmiştir.

Güzel Sanatlar (Ar) Şubesinde Halkevi bandosu oluşturularak millî bayramlarda çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiş; keman ve piyano derslerine devam edilerek bir operet hazırlanarak sunulmuştur. Komşu illerle iletişimin en güzel örneklerinden birini oluşturacak bir etkinlikle Çorum'da hazırlanan operet, Samsun ve Amasya'da da sunulmuştur. Şube üyelerince dokuz konferans ve üç konser programı hazırlayarak 2200 vatandaşın Halkevi çatısı altında bir araya gelmesi sağlanmıştır.

Gösterit Şubesi ise yeni oluşturulmuş bir birim olmasına karşın yıl boyunca 4500 vatandaşın katılımının sağlandığı altı temsil hazırlayıp sunmuştur.⁴¹ Spor şubesi ise futbol (ayak topu) maçları düzenleyerek farklı illerden gelen 70 sporcuyla ağırlamış; Çorumlu sporcuların millî bayram ve anma toplantılarına katılımını sağlamıştı. Halkevi avcılarının düzenledikleri av etkinlikleri kapsamında güzel sanatlar şubesinin de yardımlarıyla şölen ve eğlenceler düzenlenmiş; elde edilen paralarla 40 yoksul çocuk sünnet ettirilerek önemli bir sosyal sorumluluk örneği sergilenmiştir.

Sosyal (İçtimai) Yardım Şubesi de benzer bir projede yer almış 67 yoksul çocuk giydirilirken 15 çocuk da sünnet ettirilmiş; Çocuk Esirgeme Kurumunca 30 öğrenciye her gün öğle yemeği verilmesini temin etmiş; yıl boyunca ulaşabildiği 53 hastanın ilaçları halkevi tarafından temin edilmişti. Ayrıca Gösterit Şubesiyle birlikte düzenledikleri iki gösterinin gelirini Çocuk Esirgeme Kurumuna bağışlamış; okullara defter, kalem ve kitap dağıtımını üstlenmiştir.

Köycülük Şubesi de köyde yaşayan vatandaşlardan ihtiyaç sahiplerine dağıtımını sürdürmüş; köylere dergi ve gazete dağıtımını başlatmıştır. Ayrıca köy muhtarlarını toplayarak bilgilendirme toplantıları düzenledikleri gibi şehir-köy kaynaşmasını sağlayacak etkinlikler kapsamında köy muhtarlarını ve onların seçeceği aileleri eşleriyle birlikte düzenlenen konser, balo vb. etkinliklere davet etmişlerdir.

1935 yılında üye sayısı 23'ü kadın olmak üzere toplam 626'ya ulaşmıştı. Yine aynı yıl Halkevinde gerçekleştirilen altı temsil ve gösteriye 4500, üç konsere 2200, 30 konferansa 18.000, altı kongreye 550, iki baloya 800 ve dört şölene ise 1150 kişi katılmıştı. Halkevinde düzenlenen millî ve dinî bayram etkinliklerine de 6000 vatandaşın katılımı sağlanmıştı. Ayrıca halkevi bünyesinde açılan 24 derse ise 1200 öğrenci devam etmişti.⁴²

1936 yılı, Çorum Halkevi için eksiklerini tamamlama yılı olmuş, Halkevi şubelerinde görev yapan üyeler yeniden belirlendiği gibi şube kadroları da güçlendirilmiştir.⁴³ Ayrıca Temmuz 1936'dan itibaren Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi, Kitap Saray ve Yayın Şubesi ile Müze ve Sergi Şubeleri de açılarak faaliyet alanı genişletilmiştir.⁴⁴ Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinde 1936 yılında Türk dili ile ilgili tarama ve derleme çalışmalarında büyük bir mesafe kaydederek 2278 sentaks fişi CHP Genel sekreterliğine gönderilmiştir. 24 Ağustos 1936 tarihinde gerçekleştirilen III. Dil Kurultayına Çorum Halkevinin temsil şube mensubu olan Çorum Kültür Direktörü(Maarif Müdürü) Mahmut Koçak seçilerek yol masrafları karşılanarak İstanbul'a gönderilmişti. Çorum'da da gerek Dil Kurultayı ve gerekse 26 Eylül Dil Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

İskilipli Şeyhülislâm Ebu's-suud Efendi ile Aşıkpaşaoğlu Elvân Çelebi'nin hayatı ve eserleriyle ilgili bir çalışma hazırlanmış, Birer broşür halinde yayımlanması planlanmıştır.⁴⁵

⁴¹ BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/172.

⁴²CHP, Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsası, Ulus Basımevi, Ankara 1936, 42-43; 124-125;132-133;140-141;148-149;156-157;180-181;204-205;212-213;234-235.

⁴³ Bu konuda bkz., Tablo 6.

⁴⁴BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/81.

⁴⁵BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No:2/85.

Çalışma konusu edilen ve listelenen 32 halk şairinin daha hayatı ve eserleri incelenmiş, 11 Mayıs 1936'da da Çorum Şairleri adıyla Halkevinde bir program yapılarak bu şairlerin halka tanıtımı gerçekleştirilmiştir.⁴⁶ Ancak konferans salonunun tamir ve inşaatının devam etmesinden dolayı Şubenin belirlediği ve halkın katılımıyla gerçekleştirilen konferanslarda azalma olmuştu.

Güzel Sanatlar (Ar Şubesi) Şubesinde 13 konser verilmiştir. Keman ve piyano dersleri verilmiştir. Halkevi bandosunun kadrosu genişletilerek eleman sayısını dokuza çıkartmış; Samsun'dan bir piyanist getirilerek hem müzik kurslarında öğretmenlik yaptırma hem de bando çalışmalarını için önemli bir repertuar hazırlama imkânı sağlanmıştır.

Bu yıllarda diğer yörelerde olduğu gibi burada da sahnelenecek temsillerde kadın rollerini üstlenecek kadın üye bulmakta zorlandıkları için temsil seçiminde güçlük çekildiği faaliyet raporlarında açıkça belirtilmişti. Buna karşın Gösterit Şubesinde "Çığ", "Kızıl Çağlayan" ve "Yurdum İçin" piyesleri sergilenmiştir. Temsillerde üye öğretmen, memur ve yöre gençleri rol almışlardır.⁴⁷

Spor Şubesi, spor müsabakaları düzenlemiş; Çorum karma takımı ile Yozgat karma takımları arasında futbol maçı gerçekleştirilerek komşu iller arasındaki yakınlaşmaya katkı sağlamışlardır. Sporcular bayramı geniş katılımlı bir şekilde kutlanmıştır.

Toplumsal dayanışmada önemli bir yeri olan Sosyal Yardım Şubesinde de 1936 yılı içinde Çorum genelinde tarama yapılarak fakirlerin tedavi giderleri karşılanmış; ihtiyaç sahibi öğrencilerin barınma, giyim, okul ve yol harçlıkları sağlanmış; hayır kurumlarının gelişine katkıda bulunulmuştur. Bu kapsamda Kızılay yararına bir balo tertip edilmiş ve elde edilen 300 liralık gelir kuruma aktarılmıştır.

Diğer şubelere oranla Köycülük Şubesinin çalışmaları sönük geçmiştir. 1936 yılında köy gezileri düzenlenememiş; ancak imkânlar nispetinde köylerden gelen ve yardıma muhtaç hastaların tedavileriyle meşgul olunmuştur.⁴⁸

4. Çorum Halkevi Kapsamında Millî Gün ve Bayramlarla İlgili Etkinlikler

Halkevlerinin en önemli çalışmalarından biri de millî gün ve bayramların kutlanması yönelik yapılan faaliyetlerdir. Bayramlar vatandaşlar arasında millî birlik ve beraberliği kuvvetlendirmiş, dayanışma ve yardımlaşma duygularını harekete geçirmiştir. Farklı il ve ilçelerin halkevlerinde aynı coşkuyla kutlanan bu millî gün ve bayramlar, Çorum Halkevinde de kutlanmıştır.

Çorum Halkevinin millî gün ve bayramlarla ilgili etkinliklerinde Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Ar Şubesi ve Gösterit Şubesi etkin rol oynamıştır. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin görevi ilgili bayram ve anma toplantılarının içeriğine uygun konuşmacıları belirlemek ve diğer kurumlarla ortaklaşa bir program oluşturmaktır. Ar Şubesi ise yapılacak etkinlikte Halkevi bandosu, koro ve saz heyetlerini hazırlayıp izleyenlerin zevk alacakları bir gün yaşamalarını temin etmektedir. Etkinliklerde mahallî ve millî oyunların oynanması; çeşitli ezgilerin icra edilmesi de bu şubenin görevleri arasında idi.

Gösterit Şubesi ise Halkevinde yapılacak olan etkinliklerde günün anlam ve önemini kavratacak, millî bilinci güçlendirecek temsiller hazırlamaktır. Bu konudaki en büyük destek CHP Genel Sekreterliği idi. Orada belirlenen ve repertuara alınan temsiller yurt genelinde

⁴⁶BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/82.

⁴⁷BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/83.

⁴⁸BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/84.

Halkevlerine gönderilir, Halkevleri de o günkü etkinliğe uygun düşen temsilleri izleyenlerle paylaşırdı.

Yurdun her tarafında olduğu gibi Çorum ve mülhakatında 1937 yılı içinde belirlenen etkinliklerin başında millî bayram törenleri gelmekte idi. CHP Genel Sekreterliğince merkez ve taşradaki örgütlerine yayınladığı genelgelerde Halkevi bünyesinde etkinlik gerçekleştirilen bayramlar; 23 Nisan Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı idi.

Millî bayram etkinliklerinin dışında 19-22 Şubat Halkevlerinin kuruluş günü, 15 Mayıs Hava şehitleri günü, 24 Temmuz Lozan günü, 26 Eylül Türk Dil Bayramı ve 12-19 Aralık Tasarruf Haftası gibi özel kutlama günleri de etkinlik programı içinde yer almakta idi. Ayrıca millî yas ve anma günleri de tertip edilmekte idi. Bunların yanı sıra önemli şahsiyetlerin ölüm yıldönümlerinde de anma programları düzenlenirdi. Çorum Halkevi bu kapsamda oluşturulmuş takvime göre 1937 yılı süresince önemli etkinlikler hazırlayıp vatandaşlarla sosyal, siyasî, ideolojik ve kültürel anlamda bütünleşme çabası içine girmişti.

4.1. Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümü Töreni

Çorum Halkevi 1937 yılının ilk önemli etkinliği olarak Halkevlerinin Yıl Dönümü Törenini gerçekleştirmişti.⁴⁹ 21 Şubat 1937’de CHP Genel Sekreterliğince belirlenen ve Halkevlerince uygulanması istenen “21-Şubat-937 Halkevleri Yıl Dönümü Töreni Programı” içeriği şöyledir:

- 1 – Salon herkese açıktır.
- 2 – Törene 21 Şubat 937 Pazar günü saat 14’de başlanacaktır.
- 3 – Tören tam saat 14’de Erginlik marşı ile açılacak Önder ve Halkevi marşı söylenecektir.
- 4 – Halkevlerinin kuruluş gerekçesi ve amaçları hakkında Başkan tarafından “Türk inkılâbı ve cihandaki akisleri hakkında” kısa söylevde bulunulacaktır.
- 5 – Kardeş Evlerden gelen kutlama yazıları ile Evimiz tarafından yazılan kutlama tel yazılarının metni okunacaktır.
- 6 – Tam saat 14’de radyo ile Ankara Halkevi neşriyatı dinlenecektir.

Halkevi, kuruluş yıldönümü etkinliği için Bedri Bilginer imzasıyla aşağıda yazılı şu davetiye metni de hazırlamıştı:⁵⁰

“Sayın Bay

Yarın akşam saat 19’da Evimiz salonunda Ortaokul yabancı dili öğretmeni Bay Halil Fehmi yönünden Türk inkılâbı ve cihandaki akisleri hakkında konferans ve Ar kolu yönünden konser verilecektir. Eşinizle birlikte gelmenizi saygılarımızla dileriz.”

4.2. 23 Nisan Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı

Yeni Türk devletinin kuruluş tarihi olan 23 Nisan; bir yıl sonra millî bayram olarak kabul edilmiş ve yurt genelinde Millî Hâkimiyet Bayramı ve bir süre sonra Millî Hâkimiyet ve Çocuk Bayramı olarak kutlanmaya başlamıştı.

Çorum Halkevi de her yerde olduğu gibi bu bayramı da idrâk etmiş ve etkinlik programı düzenlemişti. Daha ziyade çocuklara yönelik hazırlanan bayram programında oldukça zengin

⁴⁹BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/51.

⁵⁰BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/53-1.

içerikli bir “Çocuk Balosu” hazırlanmıştı. Baloda müzik, folklor oyunları ve çocuk dansları yer almakta idi. Balo, saat 20’de bütün okulların iştirakiyle Erginlik marşı söylenerek başlayacak, ardından 23 Nisan marşı söylenecekti. Erkek ve kız öğrencinin birlikte oynadığı dört tempolu bir dans olan Fokstrot, Bahriye ronu, Ördek şarkısı, Kar ve çiçekler, Ront, Zeybek, Monoloğ, Haydi Fatma zeybeği, Şövalye dansı, Çorum halayı, Kazaska, Kafkas ve daha birçok dans ve oyun sergilenecekti.⁵¹

4.3. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı

19 Mayıs Bayramı kutlamaları, değişik tarihlerde ve yörelerde “Gazi Günü”, “Atatürk Spor Günü”, “Atatürk Spor Merasimi”, “19 Mayıs Şenlikleri”, “Atatürk Günü”, “İdman Bayramı”, “Atatürk Spor Bayramı”, “Jimnastik Bayramı”, “19 Mayıs Bayramı”, “İdman Şenlikleri”, “Okullar Bayramı”, “Jimnastik Şenlikleri” gibi farklı adlar altında anılmıştır.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramının, resmî bir bayram olarak kabul edilmesi diğer bayramlardan farklı olmuştur. Bu günün millî düzeyde kutlanan bir bayram olarak kabul edilmesinde, başta doğrudan milletin kendisi olmak üzere birçok farklı unsur rol oynamıştır.⁵² Samsun halkı da Atatürk’ün Millî Mücadeleyi buradan başlatması nedeniyle 19 Mayıs gününün hatırasını yaşatmak amacıyla 1926 yılından itibaren “Gazi Günü” adıyla mahallî bir gün olarak kutlamaya başlamıştı.⁵³

1928 Mayıs’ından itibaren İdman Şenlikler yerini Jimnastik Bayramına bırakmış ve uzun süre bu adla kutlamalar yapılmıştı. Jimnastik Bayramı da 1935 yılında Atatürk’ün Samsun’a çıktığı 19 Mayıs 1919 ile ilişkilendirilerek “19 Mayıs Atatürk Günü”ne dönüşmüştü.

1936 yılında oluşturulan Türk Spor Kurumu da 19 Mayıs’ın ulusal düzeye taşınmasında etkili olmuş 1936 Nisan’ında yaptığı genel kongresinde, 19 Mayıs tarihinin “Spor ve Gençlik Bayramı” olarak kabul edilmesini teklif etmiş, bu karar CHP tarafından da onaylanmıştı.⁵⁴ 20 Haziran 1938’de ise 19 Mayıs Spor ve Gençlik Bayramı adıyla bayram etkinlikleri gerçekleştirilmeye başlanmıştı.⁵⁵

Atatürk’ün “doğum günüm” diye nitelendirdiği ve Türk Milleti’nin yazgısını değiştiren 19 Mayıs günü Jimnastik Şenliği adıyla 1937’de Çorum’da büyük bir coşku ile kutlanmıştır. Bayram etkinlikleri içinde Çorum mahallî takımlarından Hale Spor ve Sağlık Spor yurtları arasında yapılacak bir futbol maçı da yer almıştı.⁵⁶ CHP Genel Sekreterliğince gönderilen genelge doğrultusunda hazırlanan “19 Mayıs 937 Jimnastik Şenliği Programı” içeriği ise şöyle idi:

1 – 19 Mayıs 1937 Çarşamba günü saat 9.30’da bütün okullar, Cumurluk Alanında toplanacak ve şenliğe tam saat 10’da başlanacaktır.

2 – Şenliğe beden hareketleri yapacak öğrencinin geçit resmi ile başlanacaktır.

3 – Geçit resminden sonra İstiklâl marşı ile Bayrak çekme resmi yapılacak ve bu günün önemi kısa bir söylevle anlatılacaktır.

⁵¹BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/53-2.

⁵²Hakan Uzun, “Milletin İradesiyle Oluşan Bir Bayram: Atatürk’ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması”. Karadeniz Araştırmaları. 6/24, (Kış), ss.109-125,111.

⁵³Baki Sarısakal, Gazi Gününden 19 Mayıs Kutlamalarına. <http://www.bakisarisakal.com/gazigunundenondokuzmayisa.pdf> (erişim tarihi:09/12/2016).

⁵⁴Uzun, agm.,111-112; Mehmet Korkud Aydın, “May 19th Day Celebrations And The Case Of Malatya Community Center”. International Conference on Research in Education and Science (ICRES), April 28- May 01, 2018, Marmaris. p.292-300, s. 293 vd.

⁵⁵CHP Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, Ankara 1938, 166

⁵⁶BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/57.

4 – Bu merasimden sonra Orta Okul kız ve bunlardan sonra da Küçük Sıhhat Mektebi öğrencileri ile Orta Okul Erkek öğrencileri tarafından beden hareketleri yapılacaktır.

5 – Şenlikten sonra Atatürk'ün anıtına çelenk konulacaktır.

6 – Saat 15'de yine bu alanda Hale Spor ve Sağlık Spor yurtları arasında gösteri maçı ve sporcular arasında müsabakalar yapılacaktır.

4.4. 30 Ağustos Zafer Bayramı

30 Ağustos Zafer Bayramı, Millî Mücadele'nin dönüm noktası sayılan 30 Ağustos gününün hatırasını yâd etmek amacıyla kabul edilmiş millî bir bayramdır. İlk tören 30 Ağustos 1924 tarihinde Gâzi Mustafa Kemal Atatürk'ün de katıldığı Afyon Dumlupınar'da Çal Köyü yakınlarında “Başkumandan Zaferi” adıyla kutlanmıştır.⁵⁷ 30 Ağustos'un bayram sayılması hakkındaki kanun tasarısı Müdafaa-i Milliye Vekâleti tarafından hazırlanarak 7 Ocak 1926'da Bakanlar kuruluna sunulmuş, 27 Ocak 1926'da Bakanlar kurulunda görüşülerek 6 Şubat 1926'da TBMM.'ye sevk edilmiştir. TBMM. 1 Nisan 1926'da kanun tasarısını kabul etmişti.⁵⁸

27 Mayıs 1935 tarihli ve 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesiyle 30 Ağustos da Zafer Bayramı olarak kabul görmüştü. 30 Ağustos Zafer Bayramı, zaman zaman Tayyare Bayramı olarak da zikredilmiştir.

1937 yılı etkinlik programı içinde yer almasına; hatta bu etkinlikte çekilen fotoğrafların faaliyet raporu ile birlikte CHP Genel Sekreterliğine gönderildiği belirtilmiş⁵⁹ olmasına karşın 30 Ağustos Bayramı ile ilgili belgelere ulaşılamamıştır.

4.5 26 Eylül Dil Bayramı

12 Temmuz 1932'de Türk Dilini Tetkik Cemiyetinin kurulmasından sonra toplanan dil kurultayında alınan bir kararla 26 Eylül “Dil Bayramı” olarak kabul edilmişti. Halkevlerinin aslı görevlerinden biri de Türk dilinin gelişimine zenginleşmesine katkı sağlamaktı. Bu münasebetle gerçekleştirilen dil kurultaylarını takip etmek ve dil bayramlarını kutlamak en önemli görevleri arasında sayılmış, zengin içerikli etkinlikler gerçekleştirmişlerdir.⁶⁰ Çorum Halkevi de 26 Eylül Dil Bayramını idrâk etmiş ve etkinlik programı hazırlamıştı. Belgeler arasında 1937 yılı etkinlik programı bulunmadığı için 1936 yılı programı alınmış olup şu şekilde belirlenmişti:⁶¹

1-26 Eylül 936 günü saat 16'da dördüncü dil bayramı aşağıda yazılı olduğu üzere törenle kutlanacaktır:

2-Törene tam saat 16'da İstiklâl marşıyla başlanacaktır.

3-Halkevi Ar şubesi tarafından bir kaç parça müzik çalınacaktır.

4-Kültür Direktöü Bay Mahmut Koçak tarafından dil devrimimiz hakkında bir konferans verilecektir.

5-Ortaokul öğretmenlerinden Bay Hüseyin Üzer tarafından Türkçe şiirler okunacaktır.

6-Tam saat 18'de Ankara ve İstanbul'dan radyo ile verilecek söylevler dinlenecektir.

⁵⁷Bedrettin Tuncel, Atatürk ve 30 Ağustos Zaferinin İlk Kutlanması. Ankara 1972.

⁵⁸TBMM Zabıt Ceridesi, , Cilt.: 24. (II. Devre: 1.4.1926). Ankara 1926, 7.

⁵⁹BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/29-32.

⁶⁰ Mehmet Korkud Aydın, Mesut Aydın, Fatih Kaya, “Malatya Halkevi Öncülüğünde Gerçekleştirilen 26 Eylül Dil Bayramı Kutlamaları (1932-1951)”, Turkish Studies, 11/21, 2016, s.s. 1-28, s. 8 vd.

⁶¹BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/94.

4.6. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı

Cumhuriyet Bayramı için ayrı bir özen gösterilmişti. Çorum Halkevleri, “Cumhuriyetin 14. Yıl Dönümü Tören Programı” adıyla içeriği oldukça yoğun bir program hazırlamış her maddenin tatbikine özen göstermişti. Program şu hususları içeriyordu:⁶²

1- Bayram, 28 birinci teşrin 937 Perşembe günü saat 14’te Halkevi önündeki meydanda Bando ve davul çalınmak sureti ile başlayacak ve halk tarafından mahallî oyun ve eğlenceler yapılacaktır.

2- Bu günün akşamı tam saat 8’de Sinema kurağında halka bedava sinema gösterilecek ve Halkevi Temsil kolu yönünden bir müsamere ve Ortaokul Fransızca öğretmeni Fehmi Bey tarafından da bir söylev verilecektir. Aynı zamanda Halkevi kurağında da Ar Kolu yönünden de Saz ve eğlenceler hazırlanacaktır.

3- 29 Cuma günü saat dokuz buçuktan on buçuğa kadar ekli programa göre Hükümet kurağında devlet namına Vilâyette Vali tebrikleri kabul edecektir.

4- Bütün Ordu, Okullar Halk ve köylerden gelmiş olan atlı ve yaya konuklar saat on buçuktan önce Cumurluk Alanında ekli krokide gösterilen yerlerini almış bulunacaktır.

5- Tam saat on buçukta İlbay, yanında en büyük Süel Komutun olduğu halde Cumurluk alanına gelecek ve burada bulunan her grubun bayramını kutladıktan sonra kendileri için ayrılmış olan yerlerini alacaklardır.

6- İlbay ve Komutan yerlerini aldıktan sonra Halkevi Bandosu İstiklâl marşı çalacak, bunu müteakip Ortaokul Türkçe öğretmeni Avni Bey tarafından verilen söylev dinlenecek, sonra aşağıda gösterilen sıra ile geçit resmi yapılacaktır:

1- Alay 38

2-Emektar gaziler ve şehit ataları

3-Üniformalı yedek subaylar

4-Jandarma, Polis

5-Okullar (küçük sağlık okulu, ortaokul, ilkokullar)

6-Sporcular, spor kulüpleri,

7- Ulusal sosyeteler (Türk Hava Kurumu, Kızılay, Çocuk Esirgeme, Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu)

8- Köylü, şehirli ve her sınıf yaya halk (ulusal kıyafetlerde)

9 -Atlı köylüler

10- Geçit resmini yapan her grup sırayı bozmadan parkın kapısından girecek ve Atatürk heykeline çelenkler koyacaklardır. Burada da okul töğrencileri tarafından aytalar yapılacaktır.

11-Parktan çıktıktan sonra sıra bozulmadan ulusal marşlar söylenerek Gazi Caddesi boyunca gidilecek ve Halkevi kurağı önündeki meydanda toplanılacak, burada Matbaa Müdürü Şükrü Çöplü tarafından bir söylev verilecektir. Bundan sonra saat kulesi yanından ve Uray önünden geçilerek Kültür dairesine varıldıktan sonra her grup yerlerine dağılacaktır.

12- Saat 14’de Halk Partisi kurağı önünde bütün halk toplanarak halk kürsüsünde verilecek söylevler dinlenecek ve halk tarafından ulusal oyun ve eğlenceler yapılacaktır.

⁶²BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/33.

13- Saat 19’da alay ve küçük sağlık okulu ile ortaokul öğrencilerinin katılması ile yapılacak olan fener alayı Halk Partisi önünde toplanarak tam saat 19 buçukta Gazi yolu boyunca Cumurluk alanına gidecektir. Burada eğlence, şenlikler ve ulusal oyunlar yapılacaktır. Saat 21’de Halk Partisi salonunda balo başlayacak, yalnız davetliler iştirak edebileceklerdir.

14-30. Cumartesi günü saat 10’da bütün okullarda öğrenci velilerine, çocukları tarafından birer mäsamere verilecektir.

15- Saat 15’de 6. maddedeki adı geçen gruplar Şehitler anıtında ve ekli krokide gösterilen yerlerde bulunmuş olacak ve burada varlığımızın korunması yolunda canlarını vermiş olan bütün şehitlerimizin andaçlarını büyülemek için anıta çelenkler konulacak ve aytalar yapılacaktır.

16- Üç gün süren bu büyük bayramda herkes en yeni elbiselerini giyecek ve bütün evlerle dükkânlar, gündüzleri bayrak ve geceleri fener veya elektriklerle ışıklandırılacaktır.

17- Resmî daireler ve kurumlarda mevcut taklar iki gün evvel yerlerine konulmuş bulunacak ve bütün bu daireler gece ve gündüz fevkalade bir surette donatılacak ve ışıklandırılacaktır.

18- Bu programın tatbikine Alaydan bir subay ile Emniyet Amiri ödevlidirler.

Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle 29 Ekim günü Vilâyette (kurağ) kutlama yapılmış, kutlama törenine milletvekilleri, komutan, askerî ve mülkî erkân, Halk Partisi, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Havacılık, Ekonomi ve Artırma Kurumlar ile Ticaret odası temsilciler ve sporcular katılmışlardı. O gün akşam saat 21:00’da CHP salonunda balo tertip edilmiş; çeşitli dans ve millî oyunlar sergilenmişti.⁶³

Programda da belirtildiği gibi köyde yaşayan vatandaşların bayrama iştirakleri ve şehirlilerle bütünleşmesi amacıyla yeni bir düzenleme yapılmıştı. “Çorum’da yapılacak şenliklere her köy adına iştirâk ettirilecek köy mümessilleri için yapılan ağırlama programı” adıyla hazırlanan etkinlikle her köyden seçilecek insanların bayram için Çorum’a gelmeleri amaçlanmıştı.⁶⁴ “Kutlama Komisyonu Başkanı ve Çorum Valisi S. Yurdakul imzasıyla yapılan duyuruda “Cumhuriyetin On dördüncü yıl dönümü dolayısı ile 28-10-1937 Perşembe günü akşamı saat 17’de Yatı Mektebi salonunda köylü arkadaşlara yemekli bir ziyafet verilecektir. İş bu ziyafet için her köyden sizin seçeceğiniz ve münasip göreceğiniz bir köylü arkadaş eşi ve yahut kendisine mensup bir bayan ile davetlidir” denilerek köylerden bayram törenine katılımın sağlanması için özen gösterilmişti.⁶⁵

4.7.Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu Haftası Programı

Cumhuriyetin ilk yıllarında oluşturulan Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, halkın bilinçli bir tüketici olması ve yerli malı kullanımının özendirilmesi amacıyla kurulmuştu.⁶⁶ Cemiyetin en önemli etkinliği, Millî Tasarruf ve Yerli Malı Haftası’nın kutlanması olmuştu. Millî Tasarruf ve Yerli Malı Haftası, ilk olarak 12 Aralık 1930’da kutlanmaya başlanmıştı. Halkevleri de bu konuda millî bir bilinç oluşturmak amacıyla her yıl belirlenen gün ve haftada tasarruf ve yerli malı kullanımını özendirmeye çalışmıştı.⁶⁷ Çorum Halkevinin 1937 yılı etkinlikleri içinde yer alan “Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu Haftası Programı” yoğun bir katılımı gerçekleştirilmişti. Programda yer alan etkinlikler Haftanın ilk günü olan 12 Aralık 1937 Pazar günü saat 11:00’da Saat Kulesi altında

⁶³BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/33.

⁶⁴BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/36.

⁶⁵BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/35.

⁶⁶Haldun Derin, Türkiye’de Devletçilik, İstanbul 1940, 46; Murat Koraltürk, “Türkiye Ekonomisi (1923-1960)”, Türkler 17, ss. 581-597. Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, 585.

⁶⁷ Mehmet Korkud Aydın, “Malatya Halkevi Öncülüğünde Kutlanan Tasarruf ve Yerli Malı Haftası Etkinlikleri (1932- 1951)”, Belgi, Sayı 11, Kış 2016/1, s.s. 111-132, s. 115 vd.

yapılacak bir konuşma ile başlatılacaktı. Konferansın konusu; tasarruf haftası başlangıcından itibaren bir hafta içerisinde yapılacak işler ve halkın evlerinde, kahvelerde yerli malı olarak meyve vesaire kullanması ve yemesi hakkındaki idi.⁶⁸ Ayrıca;

1-12 Aralık 1937'den itibaren bir hafta, bütün çarşıda vitrinler yerli malı ile süslenerek gösteri yapılacaktı.

2-Bütün hafta kahvelerde, lokantalarda çay, kahve yerine üzüm, incir, elma, armut, kayısı, fındık, Antepfıstığı, portakal gibi yiyecekler yenecekti.

3-Tasarruf kumbaraları münasip yerlere asılarak halka teşhir edilecek ve bir hafta zarfında kumbaralarda birikmiş paraların bankaya yatırılması ve yeniden kumbara tedariki ve tasarruf hesapları açtırılmasına dair okullarda, umumi yerlerde söylevler verilecekti.

4-14 Aralık 1937 Salı günü hava müsait olduğu takdirde saat 10:00'da bütün ilk ve ortaokul öğrencileri ve halkın iştiraki ile ellerinde tasarruf hakkında vecizeler, levhalar olduğu halde bir resm-i geçit yapılacak ve resm-i geçit başlangıç yeri Pazar Meydanı olmak üzere Halk Partisi önünden yeni yoldan Azap Ahmet Sokağı'ndan Hükümet önünden geçilerek Ankara Caddesi yolu ile Maarif ve İlbaylık konakları önlerinden geçilmek suretiyle Pazaryerinde dağılacaktı.

5-Resm-i geçit günü Pazaryerinde ve sair günler münasip mahallerde öğretmenler tarafından tasarruf hakkında söylevler verilecektir.

6-Bütün çarşı, kahve, lokanta, umumi yerlerde, okullarda tasarruf hakkında yazılmış vecizeler ve merkezden gönderilmiş propaganda levhaları asılacaktır.

7-Memleket dâhilindeki radyodan tasarruf hakkında verilen konferansların dinlenmesi temin edilecektir.

8 -Bu haftanın 14. Salı günü öğleden sonra öğrenci velilerine müsamere verilecektir.

9-Bu hafta içerisinde öğrenciler yerli malı imal eden müesseseleri gezeceklerdir.

10-Bu hafta içerisinde vilâyet gazetesi de tasarruf hakkında neşriyatta bulunacak ve vecizeler gazete sütununda büyük harflerle yazılacaktır.

11-Yapılan bütün tezahüratın fotoğrafları alınarak merkeze gönderilecektir.

12-Atatürk'e, Başbakana, Kamutay Başkanlığına, Ekonomi Bakanlığına telyazıları çekilecektir.

5.Sonuç

Yukarıda sözü edilen etkinlikler, 1932'de kurulan ve kısa süre zarfında yurt genelinde geniş bir teşkilat yapısına ulaşan Halkevleri marifetiyle düzenlenmiş ve bu konuda CHP öncülük etmiştir. CHP Genel Sekreterliğince takip edilen kültür politikaları doğrultusunda belirlenen esaslar ve takvime göre halkın millî hafızasında yaşatılması amacıyla etkinlik düzenlenmesi zarurî olan kutlama ve anma törenleri belirlenmiş ve Halkevlerince tatbik edilmiştir.

Çorum Halkevi de halkevlerinin kuruluş yıl dönümleri başta olmak üzere önemli etkinliklere imza atmıştır. Düzenlenen etkinliklerin belki de en önemli tarafı yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetiyle birlikte yeni bir hafızanın yaratılmaya çalışılmasıydı. Dolayısıyla 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Jimnastik bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 26 Eylül Dil Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı gibi bayram etkinlikleriyle millî bilinç pekiştirilmeye çalışılmış; ayrıca Tasarruf ve Yerli Malı Haftası gibi etkinliklerle de toplumsal dayanışma ve ülke kaynaklarının kıymeti konusunda yeni nesiller güdülenmek istenmiştir.

⁶⁸BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/41.

6.Kaynakça

6.1. Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

- BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 936 - Dosya No: 635 - Sıra No: 1/1-65
BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 954 - Dosya No: 695 - Sıra No: 2/45.
BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 954 - Dosya No: 695 - Sıra No: 2/48.
BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 954 - Dosya No: 695 - Sıra No: 2/50.
BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 954 - Dosya No: 695 - Sıra No: 2/53.
BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 971 - Dosya No: 758 - Sıra No: 1/2-3.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/29-32.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/33.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/33.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/36.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/35.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/41
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/51.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/53-1.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/53-2.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/57.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/71.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/81.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/82.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/83.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/84..
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No:2/85.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/94.
BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/96.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 -Dosya No: 813 - Sıra No: 2/172.
BCA Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 984 - Dosya No: 813 - Sıra No: 2/71.
BCA, Fon No: 490 1 0 0 - Kutu No: 1036 - Dosya No: 985 - Sıra No: 1/1-95

6.2. Tetkik eserler ve makaleler

- Algan H., Halkevlerinde İnkılâp Temsilleri(1932-1951), Ankara 2011.
Aydın, Mehmet Korkud, Aydın, Mesut, Kaya, Fatih, Malatya Halkevi Öncülüğünde Gerçekleştirilen 26 Eylül Dil Bayramı Kutlamaları (1932-1951). Turkish Studies, 11/21, 2016, s.s. 1-28, s. 8 vd.
Aydın, Mehmet Korkud, Malatya Halkevi Öncülüğünde Kutlanan Tasarruf ve Yerli Malı Haftası Etkinlikleri (1932- 1951). Belgi, Sayı 11, Kış 2016/1, s.s. 111-132.
Aydın, Mehmet Korkud, May 19th Day Celebrations And The Case of Malatya Community Center. International Conference on Research in Education and Science (ICRES), April 28- May 01, 2018, Marmaris. p.292-300.
Aydın, Mehmet Korkud, Nationwide Literacy Campaign Iniated by Community Centers And Case of Bitlis Community Center, Redfame- Journal of Education and Training Studies, v.7 n.5, s.s. 39-53.
CHF, Halkevleri Teşkilat, İdare ve Mesai Talimatnamesi, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1932.
CHP Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, Ankara 1938.
CHP, Halkevleri Öğreneği, Ankara 1935

- CHP, Cumhuriyet Halk Fırkası Katib-i Umumiliğinin Fırka Teşkilatına Umumi Tebligatından Halkevlerini Alakadar Eden Kısım Ağustos 1931'den 1 Kanun 1932 Nihayetine Kadar, c. I, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara 1933.
- CHP, Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Ankara 1937
- CHP, Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, Zerbamat Basımevi, Ankara 1940.
- CHP, Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, Zerbamat Basımevi, Ankara 1940.
- CHP, Halkevleri Öğreneği, Ankara 1938.
- CHP, Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, Alâeddin Kırıl Basımevi, Ankara 1942.
- CHP, Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsası, Ulus Basımevi, Ankara 1935.
- CHP, Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hulâsası, Ulus Basımevi, Ankara 1936.
- CHP, 1939'da Halkevleri, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1939
- Derin, Haldun, Türkiye'de Devletçilik, İstanbul 1940
- Erim, Nihat, "Halkevleri", Türk Ansiklopedisi, c. XVIII, MEB Yayınları, Ankara 1970.
- Gümüšoğlu, Firdevs, Ülkü Dergisi ve Kemalist Toplum, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2005.
- Karadağ, Nurhan, Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1951), Ankara Üniversitesi DTCF Tiyatro Araştırmaları Dergisi 8, Ankara 1988, 136-137.
- Kili, Suna, Türk Devrim Tarihi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 12. Basım, İstanbul 2008.
- Koraltürk, Murat, "Türkiye Ekonomisi (1923-1960)", Türkler 17, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 581-597.
- Orhan Özacun, C.H.P Halkevi Yayınları Bibliyografyası (1932-1951), Kitap Matbaacılık, İstanbul 2001.
- Özsarı, M., Halkevlerinin Kuruluşu ve Çalışmaları (<http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm>).
- Sarınay, Yusuf, Türk Milliyetçiliğinin Tarihsel Gelişimi ve Türk Ocakları, Ötüken Yayınları, İstanbul 1992.
- Sarısakal, Baki, Gazi Gününden 19 Mayıs Kutlamalarına. <http://www.bakisarısakal.com/gazigunundenondokuzmayisa.pdf> (erişim tarihi:09/12/2016).
- Şimşek, Sefa, Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2002.
- TBMM Zabıt Ceridesi, , Cilt: 24. (II. Devre: 1.4.1926). Ankara 1926.
- Toksoy Nurcan, Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak Halkevleri, Orion Yayınevi, Ankara 2007.
- Tuncel, Bedrettin, Atatürk ve 30 Ağustos Zaferinin İlk Kutlanması. Ankara 1972.
- Uzun, Hakan, "Milletin İradesiyle Oluşan Bir Bayram: Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması". Karadeniz Araştırmaları. 6/24, (Kış), ss.109-125.
- Üstel, Füsun, İmparatorluktan Ulus Devlete Türk Milliyetçiliği Türk Ocakları, İletişim Yayınları, İstanbul 1997.